

Grote aantallen steltlopers in het binnenland

Verslag van de binnenlandtellingen van Goudplevier, Kievit en Wulp in oktober en november 1996

■ *Tellingen van steltlopers in het binnenland van Nederland hebben altijd minder aandacht gekregen dan tellingen in de getijdengebieden langs de kust. Toch is het belang van binnenlandse gebieden eveneens zeer groot. Reeds in de jaren zeventig vonden de eerste landdekkende tellingen van Goudplevieren plaats en in recente jaren zijn steltlopers in het binnenland onderdeel van een reeks aan monitoringprogramma's. De resultaten van de Goudplevier-tellingen in de jaren zeventig vormden voor de Nederlandse Steltloperwerkgroep (NSWG) aanleiding om in de jaren negentig een dergelijke telling te herhalen. In november 1993, 1994 en 1995 werd een landelijke telling van Kievit, Goudplevier en Wulp in het binnenland georganiseerd. Om meerdere redenen waren deze drie tellingen niet volledig. In 1996 heeft de NSWG, nu in samenwerking met SOVON, opnieuw een landelijke telling georganiseerd waarbij de Goudplevier, Kievit en Wulp centraal stonden. Hieronder een eerste overzicht van de resultaten.*

Telwijze en voorlopige uitwerking

Anders dan in 1993-95 werd er in 1996 zowel in oktober als in november een vlakdekkende telling georganiseerd. In beide maanden werden bovengenoemde soorten in een zo groot mogelijk deel van het Nederlandse binnenland geteld. Andere steltlopersoorten konden uiteraard worden meegeteld, maar het was niet de bedoeling om te gaan zoeken naar onopvallende soorten als Watersnip of Witgatje. In getijdengebieden werden groepen die afhankelijk zijn van het intergetijdengebied niet meegeteld (denk aan de aanwezige aantallen van bijv. Wulp op hoogwatervluchtplaatsen). Een deel van Nederland werd geteld in aansluiting op lopende telprogramma's in deze maanden, zoals de tellingen van de Zoete Rijkswateren, de Ganzen- en Zwanentellingen, watervogeltellingen in de Zoute Delta en het watervogeltelprogramma in Zuid-Holland.

Al met al bleek het tellersgilde in staat om een zeer groot deel van Nederland geteld te krijgen, waaronder ook de uitgestrekte polders en akkergebieden in Friesland en Groningen en een belangrijk deel van de agrarische gebieden in Oost en Zuid-Nederland. Het ligt in de bedoeling om alle gegevens in de nabije toekomst te automatiseren zodat een overzicht van aantallen, verspreiding, biotoopkeuze en volledigheid beschikbaar komt. Vooruitlopend op deze omvangrijke klus is zo goed en zo kwaad als het ging een voorlopig overzicht sa-

mengesteld voor een eerste impressie van de totale aantallen in oktober en november 1996.

Totale aantallen

In tabel 1 zijn de resultaten opgenomen van de tellingen in oktober en november 1996 alsmede de aantallen in 1993 en 1994. De laatstgenoemde tellingen waren onvolledig, waardoor een directe vergelijking met 1996 niet mogelijk is. Uit de resultaten van 1996 blijkt dat het Nederlandse binnenland in het najaar zeer grote aantallen Goudplevieren, Kieviten en Wulpen herbergt. De dekking van de tellingen is bovendien dusdanig dat deze aantallen in orde-grootte termen als een reële schatting voor het hele binnenland kunnen worden beschouwd.

Van de **Kievit** werden in oktober bijna 1 miljoen exemplaren geteld. Daarmee is Nederland voor deze soort met recht één van de belangrijkste regio's in Europa. In Groot-Brittannië, bijvoorbeeld, overwinteren naar schatting ook (meer dan) 1 miljoen Kieviten, maar deze bevinden

zich op een vele malen groter landoppervlak. Hoewel de omvang van de Europese populatie niet goed bekend is (deze wordt geschat op meer dan 2 miljoen vogels), is het wel duidelijk dat Nederland in het najaar een substantieel aandeel van dit aantal herbergt. Begin november was er een korte periode met nachtvorst, waarop een groot aantal Kieviten klaarblijkelijk besloot Nederland te verlaten aangezien er in november 30% minder waren dan in oktober.

In de jaren zeventig werden er in Nederland in november ongeveer 400.000 **Goudplevieren** geteld tegen ruim 200.000 nu. De landelijke achteruitgang van de Goudplevier t.o.v. de zeventiger jaren is minder sterk dan vermoed op grond van eerdere tellingen in Noord-Holland, waar een afname van 70-75% werd gemeld, maar is toch nog zeer aanzienlijk. In november werden 10% meer Goudplevieren geteld dan in oktober. De korte vorstperiode lijkt niet tot substantiële wegtrek te hebben geleid: eerder was sprake van een influx uit andere delen van Europa.

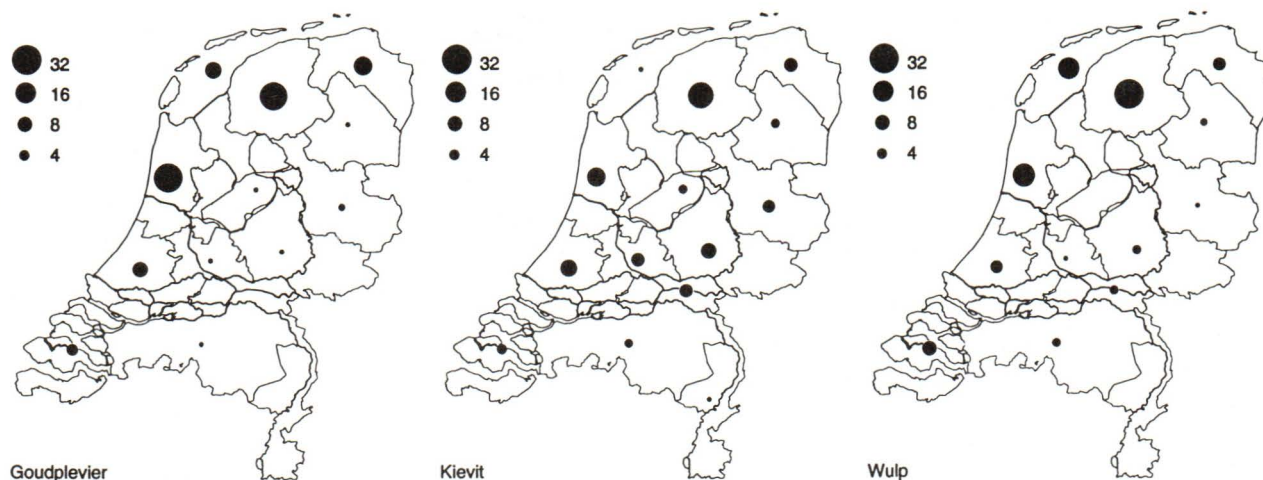
Uit de tellingen blijkt dat een zeer groot aantal **Wulpen** in het Nederlandse binnenland verblijft. In de getijdengebieden was het echter niet altijd duidelijk of Wulpen al dan niet bij de 'buitendijkse' vogels gerekend moesten worden. Vooral in oktober is waarschijnlijk een flink deel van de Wulpen ten onrechte bij de binnenlandaan-tallen terecht gekomen. Een nadere uitwerking moet hier meer inzicht in geven. De aantallen Wulpen in het Waddengebied en de Zoute Delta bestaan in oktober uit respectievelijk 80.000-115.000 ex. en 60.000-70.000 ex. in november.

Regionale verschillen

Hoewel de huidige grove uitwerking het niet toelaat om in detail in te gaan op regionale verschillen is het toch

Tabel 1. Getelde aantallen van in het binnenland pleisterende Goudplevieren, Kieviten en Wulpen in november 1993 en 1994 en in oktober en november 1996 (afgerond op duizendtallen). In november 1993 en 1994 waren de tellingen onvolledig.

	nov 1993	nov 1994	okt 1996	nov 1996
Goudplevier	60.000	92.000	195.000	217.000
Kievit	365.000	485.000	954.000	686.000
Wulp	21.000	15.000	46.000	50.000

Figuur 1 Procentuele verdeling van de getelde aantallen Goudplevieren, Kieviten en Wulpen per regio in de maand met maximale aantallen.

aardig om een eerste indruk te krijgen van het belang van verschillende landsdelen voor de drie soorten. In figuur 1 is per regio aangegeven welk aandeel van het totaal aantal getelde vogels werd aangetroffen. De regio's komen overeen met de indeling van de watervogeltelprogramma's van SOVON (zie achterop SOVON-Nieuws). Daardoor zijn de provincietotalen niet zonder meer vergelijkbaar met eerdere provincietotalen. Vogels langs de Grote Rivieren bijvoorbeeld, zijn niet bij de respectievelijke provincies gerekend. Wel is duidelijk dat Friesland, Groningen, Noord-Holland, Zuid-Holland en de Grote Rivieren

zeer belangrijk zijn voor steltlopers in het binnenland. Verschillen tussen de soorten zijn er echter wel. Zo zaten de Goudplevieren nauwelijks langs de Grote Rivieren, terwijl Kieviten daar juist rijkelijk vertegenwoordigd waren. Goudplevieren kiezen meer voor (oude) zeekeleigebieden terwijl Kieviten ook rivierklei- en veengebieden op prijs stellen.

Overige soorten

Hoewel het in de telopzet niet verplicht was alle steltlopersoorten mee te tellen, is dit in veel provincies toch gebeurd. In tabel 2 is een lijst met de totale aantallen steltlopers opgenomen die in het agrarisch gebied zijn geteld. Voor een soort als de Kempphaan zijn de totalen vermoedelijk redelijk in overeenstemming met de werkelijk aanwezige aantallen in Nederland aangezien deze soort door de meeste tellers is meegeteld. Bij alle andere soorten is dit niet het geval. Soorten die vooral in getijdengebieden foerageren (Zilverplevier, Kanoetstrandloper) zijn soms ten onrechte aan de telformulieren toevertrouwd. Soorten die lastig waar te nemen zijn (Watersnip, Witgatje) zijn door veel waarnemers niet geteld en bovendien sterk onderteld, zodat de aantallen weinig zeggen over de landelijk totalen.

Hoe nu verder

In de toekomst zal een meer nauwkeurige uitwerking van de tellingen worden uitgevoerd. Het is dan beter mogelijk de gebiedsdekking te kwantificeren en daarmee een schatting van de totale aanwezige aantallen te maken, alsmede de ligging van de belangrijkste pleisterplaatsen in kaart te brengen. Tevens biedt het de mogelijkheid om de gegevens over groeps-grootte en habitatgebruik te analyse-

ren. Op korte termijn heeft deze uitwerking prioriteit boven het organiseren van een nieuwe landdekkende telling.

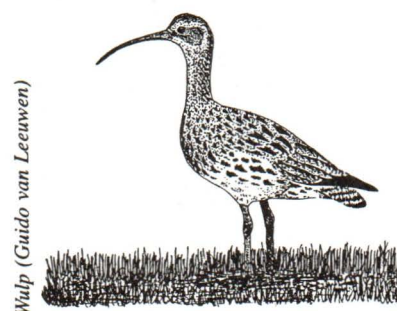
Dan rest ons nog alle tellers te bedanken voor hun geweldige inzet om deze telling tot een succes te brengen. De regionale coördinatoren worden nadrukkelijk bedankt voor hun hulp. Mede door hun regionale kennis en enthousiasme kon de telling volbracht worden.

Jan van der Winden*, Gerrit Gerritsen & Marc van Roomen

*Leidsekade 118 bis, 3531 HD Utrecht

Tabel 2. Getelde aantallen van overige steltlopersoorten in het binnenland in oktober en november 1996.

Soort	oktober	november
Scholekster	1.837	3.197
Kluut	1.245	115
Bontbekplevier	16	18
Kleine Plevier	1	0
Morinelplevier	1	0
Zilverplevier	312	130
Kanoetstrandloper	3	630
Drieteenstrandloper	0	54
Kleine Strandloper	134	2
Krombekstrandloper	6	0
Bonte Strandloper	967	424
Kempphaan	1.287	541
Bokje	52	17
Watersnip	6.097	5.629
Houtsnip	16	35
Grutto	25	2
Rosse Grutto	42	3
Regenwulp	9	0
Zwarte Ruiter	153	15
Tureluur	83	148
Groenpootruiter	149	3
Witgatje	56	35
Bosruiter	1	0
Oeverloper	31	3
Steenloper	2	38

Relevante literatuur:

VAN EERDEN M., KEY P. & TANGER D. 1979. De Goudpleviertelling in november 1978 en de binnenlandtellingen van steltlopers in het algemeen. *Watervogels* 4: 226-231.

GERRITSEN G.J. 1994. Aantallen steltlopers in het Nederlandse binnenland in november 1993. *Vogeljaar* 42: 168-171.

VAN DER WINDEN J., TEUNISSEN W.A. & ENGELMOER M. (RED.) 1996. Niet-broedende watervogels in Nederlandse grasland-ecosystemen. *IKC-werkdocument* 112. Altenburg & Wymenga, Bureau Waardenburg, SOVON Vogelonderzoek Nederland, IKC natuurbeheer, Wageningen.